

Orient v Čechách?

Semináře o uprchlících v moderních dějinách a ve výuce dějepisu

Židovské muzeum v Praze

- termín semináře: 6. 11. 2015
- místo konání: Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze a Galerie Roberta Guttmanna

Cílem našich seminářů je seznámit učitele českých a moravských škol na příkladu židovských uprchlíků s tématem uprchlictví nejen ve 20. století, ale i v současnosti. Seminář reaguje na zjištění, že téma migrace a uprchlíků nehraje v českých kurikulárních dokumentech, stejně jako ve vzdělávací praxi, téměř žádnou roli. Z praxe víme, že učitelé nemají dostatek informací a zkušeností a že postrádají vhodné metodické přístupy. Semináře vidíme jako součást dlouhodobější snahy Židovského muzea v Praze o rozvíjení výzkumných, výstavních a vzdělávacích projektů v této oblasti. Již během realizace projektu *Naši nebo cizí? Židé v českém 20. století* jsme zorganizovali přednáškový seminář pro učitele zaměřený na uprchlíky před nacismem a definici uprchlíka. I s ohledem na výše zmíněný nedostatek materiálů obsahuje výsledná publikace tohoto projektu rozsáhlou kapitolu s texty a dokumenty o migraci a uprchlictví jako součástí českých židovských dějin.

Bezprostředním podnětem pro uspořádání seminářů je možnost využití výstav v Galerii Roberta Guttmanna. U prvního ze seminářů se jednalo o výstavu *Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války*, jejímž cílem bylo seznámit návštěvníky s tímto zapomenutým prvním významným setkáním obyvatel českých zemí s uprchlíky. Právě první světová válka a následný vznik národních států byly skutečným úvodem do 20. století jako éry uprchlíků. Během druhého semináře jsme využili navazující výstavu *Zmařené naděje. Poválečné Československo jako křížovatka židovských osudů*, která představuje málo známé aspekty historie českých zemí po druhé světové válce, spojené s návratem přeživších z koncentračních táborů a tranzitem desítek židovských uprchlíků přes naše území.

V rámci třetího semináře je plánována komentovaná prohlídka výstavou *Ztracené obrazy. Eugene van Mieghem a židovští emigranti do Nového světa*. Tato třetí

výstava ŽMP věnovaná fenoménu uprchlíků se zaměřuje na emigraci milionů obyvatel z východní Evropy do Ameriky na konci 19. a počátku 20. století. Mezi nimi byly také statisíce východoevropských Židů, kteří prchali před bídou, trvalým útlakem a opakujícími se vlnami pogromů.

Semináře budou kromě návštěvy výstavy realizovány formou kombinace přednášek a diskusí s odborníky, představení a vyzkoušení metodických materiálů a setkání s uprchlíky a pracovníky organizací na pomoc uprchlíkům.

Problematika uprchlictví bude představena jak na konkrétních vlnách židovských uprchlíků, tak také obecně z hlediska definice uprchlíka, jeho postavení v národních státech, mezinárodních konvencí na ochranu uprchlíků či národního azylového práva. Zároveň nás zajímají příběhy jednotlivých uprchlíků – konkrétních lidí, kteří kvůli pronásledování museli opustit své domovy.

Setkání s uprchlíky jsou také příležitostí ke kritickému zamyšlení nad vlastními dějinami a nad tím, proč a jak jsou některé skupiny vylučovány z práva azylu. Zvláštní důraz si pak zaslouží uzavření československých hranic pro židovské uprchlíky z Rakouska v roce 1938, které ztělesňovalo posun k etnickému třídění uprchlíků.

Cílem seminářů a prezentovaných vzdělávacích metod je především podnítit učitele a studenty ke kritickému myšlení o pomoci uprchlíkům a o tom, jak by měla být pravidla pro jejich přijímání nastavena. V širším slova smyslu pak téma migrace uprchlíků zpochybňuje primordiální, nacionalistické narativy národních dějin, jež konstruuji a esencionalizují neměnný vztah mezi teritoriem a etnikem či národem.

Podle údajů Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky překročil v polovině minulého roku počet lidí donucených opustit své domovy poprvé od druhé světové války 50 milionů. Téma našich seminářů se proto stalo i v kontextu evropské debaty o uprchlictví vysoce aktuálním.

Věříme, že takto pojatý seminář s jeho výrazným přesahem do současnosti bude přínosem pro práci pedagogů z celé České republiky.